

STORTINGET

Innst. 42 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:111 S (2023–2024)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantane Hege Bae Nyholt, Kathy Lie og Olaug Vervik Bollestad om å innføre nettpornofilter på offentlige og kommunalt eide nettverk

Til Stortinget

Innledning

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringa fremja dei naudsynte instruksane til kommunane, som eigarar av offentlege/kommunale nettverk, slik at dei kan innføre filter som hindrar barn og unge i å få tilgang til pornografi så lenge dei er kopla til kommunalt internett.
- Stortinget ber regjeringa koma tilbake til Stortinget med dei naudsynte tiltaka som skal til for å innføre pornografifilter i alle landets kommunar, slik at barn og unge ikkje får tilgang til pornografisk innhald på kommunale nettverk.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelig på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åse Kristin Ask Bakke, Mona

Nilsen og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Turid Kristensen og Tage Pettersen, fra Senterpartiet, Margrethe Haarr og Åslaug Sem-Jacobsen, fra Fremskrittspartiet, Silje Hjemdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Kathy Lie, og fra Venstre, lederen Grunde Almeland, viser til representantforslaget. Der vises det til økt tilgjengelighet av pornografi de senere årene. Det skyldes i hovedsak at porno nå distribueres mest over internett, og at de aller fleste har tilgang. Mange barn og unge har egne smarttelefoner og PC eller nettbrett hjemme eller gjennom skolen.

Forslagsstillerne viser til historikk om diskusjonen om porno i samfunnet, og hvordan omleggingen fra trykte medier til digital distribusjon har økt tilgjengeligheten for barn og unge.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne viser til medieoppslag og uttalelser som kobler porno og seksuell vold og voldtekt. Det vises også til to forskningsrapporter som skal vise sammenheng mellom porno og utøving av seksuell vold.

Komiteen viser til at forslagsstillerne ønsker at offentlige nettverk, som skoler, bibliotek og andre offentlige rom, skal innføre blokkering av seksuelt innhold.

Komiteen viser også til de høringsinnspill som har kommet til komiteen fra Kvinnegruppa Ottar, Redd Barna, Stiftelsen Barnevakten, Norges Kvinnelobby, Tro & Medier og Lightup Norway. Høringsinnspillene er i all hovedsak positive til forslaget.

Komiteen viser videre til statsråd Kjersti Toppes vurdering av forslaget i brev datert 17. juni d.å. Brevet er vedlagt innstillingen. Statsråden redegjør i sin vurdering for grunnen til at staten ikke har lovhjemmel til å instruere kommunene. Statsråden redegjør videre for hvordan kommunene allerede har et ansvar:

«Kommunane, fylkeskommunane og private barnehage- og skuleeigarar har ansvar for å sikre tryggleik og personvern for barna når dei bruker digitale einingar. Regjeringa forventar derfor at dei sørgjer for tiltak som vernar barn mot uønskt og skadeleg innhald, og handterer potensielt skadelege hendingar. I tillegg til å innføre og bruke passande sperrer og blokkeringsfilter, er det viktig at skuleeigarar arbeider for å styrkje elevane si digitale dømmekraft og sikrar eit trygt skulemiljø, også digitalt.

Vidare blei forordninga om digitale tenester (EU) 2022/2065 vedteken 19. oktober 2022 og tredde i kraft i EU 17. februar i år. DSA skal sikre eit tryggare internett for brukarane, beskytte grunnleggjande rettar og skape eit ope og rettferdig miljø for digitale plattformer. Forordninga inneheld mellom anna reglar som skal beskytte barn og unge på nett.

I forordninga artikkel 28 står det at digitale plattformer, som kan brukast av mindreårige, skal setje i verk eigna og forholdsmessige tiltak for å sikre høg grad av personvern, tryggleik og sikkerheit for mindreårige på tenestene sine.»

Komiteen merker seg også at statsråden skriver:

«Eg viser mellom anna til det pågåande arbeidet med stortingsmeldinga om trygg digital oppvekst. Denne stortingsmeldinga vil skildre utfordringar og moglegheiter i den digitale kvardagen til barn og unge og foreslå tiltak for å styrke barn og unge sin digitale tryggleik og den digitale kompetansen til både barn og vaksne. Regjeringa arbeider òg med ei stortingsmelding om seksuell trakassering. Meldinga vil omtale seksuell trakassering på sentrale arenaer for barn og unge, mellom anna på skule, fritidsarenaer og på nett.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, mener det er uheldig at barn og unge eksponeres for seksualisering og pornografi i for tidlig alder. Flertallet er opptatt av at unge får riktig og god informasjon om seksualitet og grensesetting, i tillegg til holdningsskapende arbeid for å beskytte dem mot pornografi.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre, er positive til tiltak som vil gi bedre beskyttelse av barn og unge på digitale flater, og viser til at regjeringa har nedsett et skjermbrukutvalg som skal gi et bedre kunnskapsgrunnlag om hvordan barn og unges skjermbruk i barnehage, skole og fritid påvirker helse, livskvalitet, læring og oppvekst. Dette flertallet viser også til regjeringens pågående arbeid med en stortingsmelding om trygg digital oppvekst, der man blant annet vil foreslå tiltak for å styrke barn og unges digitale trygghet. Dette flertallet viser vidare til regjeringens pågående arbeid med en stortingsmelding om seksuell trakassering, som blant annet vil omtale seksuell trakassering på sentrale arenaer for barn og unge, som skole, nett og fritidsarenaer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at nettfilter ikke er en ny problemstilling, og at temaet har vært diskutert i flere omganger i Stortinget. I 2018 vedtok et enstemmig storting at det skulle etableres nasjonale retningslinjer for barnehage- og skoleeiere for å beskytte barn mot skadelig innhold på digitale skoleenheter, jf. Dokument 8:124 S (2017–2018) og Innst. 191 S (2017–2018). Dette resulterte i en veileder fra Utdanningsdirektoratet, som kom med følgende oppfordring:

«Barnehage- og skoleeiere bør vurdere å installere filtre på digitale enheter for barn i barnehagealder og elever på 1.–4. årstrinn.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke barnehage- og skoleeierens ansvar for å ivareta barns sikkerhet og personvern når de tar i bruk digitale enheter i skolen, og støtter kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun og Politidirektoratet som anbefaler at blokkeringsfilter implementeres for samtlige elever i grunnskolen. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiet og Senterpartiets merknader i forbindelse med behandling av Representantforslag 92 S (2023–2024), jf. Innst. 263 S (2023–2024), og vidare til anmodningsvedtak nr. 579, 23. april 2024, som ble fremmet av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt i forbindelse med samme sak:

«Stortinget ber regjeringa sterkt anbefale og følge opp at barnehage- og skoleeiere installerer Kripos sitt blokkeringsfilter eller vurderer andre filtre som effektivt sperrer tilgang til uønskede medier og innhold på digitale enheter som brukes av barn i barnehagen og elever i grunnskolen.»

Vidare viser disse medlemmer til kunnskapsministeren som i svar på skriftlig spørsmål 22. oktober 2024 skriver:

«Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en veileder med tydelige anbefalinger om hvordan elever kan beskyttes mot skadelig innhold på nett. Utdanningsdirektoratet anbefaler her at skoler og skoleeiere styrer og begrenser tilgang til internett og apper ut fra elevenes alder og modenhet. Elever i barneskolen skal kun ha tilgang til forhåndsdefinert innhold på sine enheter, mens for ungdomsskolen og vidaregående må det brukes oppdaterte filtre for å begrense og stenge ute skadelig innhold. Direktoratet skriver i veilederen at dersom elevene bare bruker digitale enheter på skolen og sammen med lærer, kan enklere tekniske løsninger enn filter med forhåndsdefinert innhold være aktuelt. Veilederen gir også råd om hvordan elever som blir utsatt for skadelig innhold skal følges opp.

Siden det er stor variasjon i hvordan skoleeiere organiserer sine digitale løsninger, er det ingen enhetlig oversikt over hvor mange som har installert ulike filtre i løsningene sine. Tidligere i år sendte jeg også sammen

med KS en klar oppfordring til alle landets skoleeiere om å sørge for at Kripos-listen over nettsider som man vet brukes til å forlede barn eller som er laget for voksne hvor formålet er sjekking, dating eller seksuelle tjenester, blir implementert.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, støtter ikke forslagene i representantforslaget og vil påpeke at det er flere problematiske sider ved forslagene som fremmes.

Flertallet viser til at filter kun er en del av løsningen og kan gi falsk trygghet. Forslag 1 vil være en inngripen i det kommunale selvstyret. Flertallet viser til svarbrev fra statsråd Toppe, som skriver at det i dag:

«...ikkje er heimel i lov for å gi instruks til kommunane om å innføre slikt filter. Statsforvaltninga har ikkje nokon generell styrings-, instruksjons- eller overprøvningsrett overfor kommunar. Kommunar er sjølvstendige, folkevalde og sjølvstyrte organ. Skal dei påleggast oppgåver eller plikter, må dette gjerast gjennom lov eller forskrift. Dette lovkravet følger av kommunelova § 2-1 tredje ledd andre punktum, som seier at avgrensingar i det kommunale sjølvstyret skal ha heimel i lov.»

Flertallet viser til at forslag 2 vil kunne få langt større konsekvenser enn det flertallet opplever er intensjonen i forslaget. Et krav til myndighetspålagte filter på kommunale nett vil blant annet kunne påvirke hva folk kan gjøre i sine private hjem, eksempelvis personer som bor i kommunale omsorgsboliger, institusjoner og eldrehjem. Flertallet er opptatt av at man viser varsomhet når det skal vurderes tiltak der konsekvensene kan innebære myndighetspålagt blokkering og sensur av informasjon.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at undersøkelser fra inneværende år viser at mange kommuner ikke har lagt inn blokkeringsfiltre i grunnskolen for nettsider som kan øke risikoen for forledelse og seksuell utnyttelse av barn, på tross av at Utdanningsdirektoratet utarbeidet en veileder etter det enstemmige vedtaket i Stortinget i 2018 om å etablere nasjonale retningslinjer for barnehage- og skoleeiere. Disse medlemmer mener det er bra at regjeringen sammen med KS har sendt en klar oppfordring til landets skoleeiere om å sørge for at Kripos-listen over aktuelle nettsider blir implementert, men vil oppfordre regjeringen til å følge opp dette tiltaket for å sikre at barn i hele landet vil bli skjermet for upassende og skadelig innhold. Dersom oppfordringen fra regjeringen ikke fører til at alle kommuner sikrer barn og unge mot slikt innhold, mener disse medlemmer at ytterligere tiltak bør vurderes iverksatt, eventuelt om en lovendring bør vurderes, slik at kommunene kan pålegges å innføre de nødvendige filtrene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er kritisk til konsekvensene som kan følge av utbredt og normalisert pornografibruk blant unge. Forskingen på pornografi er tydelig på de negative konsekvensene som følger med, særlig blant unge. Dette medlem er særlig urolig for hvordan ufiltrert nettporno er med på å påvirke unge gutters syn på kvinner, og hvordan det bidrar til normalisering av seksualisert vold og seksuell trakassering. Dette medlem viser til en økning i tallet på voldtektsforsøk, særlig i Oslo. Økningen er størst blant unge mellom 14 og 19 år. Helsepersonell ved overgrepsmottaket i Oslo mener at den grenseoverskridende og voldelige pornoen unge ser på i dag, kan være en del av årsaken til denne økningen.

Dette medlem mener at skattefinansierte offentlige nettverk er det offentliges ansvar. Forbud mot pornografiske nettsider på offentlige nettverk er derfor et nødvendig tiltak for å beskytte barn og unge som det påhviler offentlige eiere å vurdere. Dette medlem innser det problematiske med å instruere kommunene i dette, da det klart er i konflikt med det lokale selvstyret, men mener likevel at kommunene har et klart ansvar for å sørge for at barn og unge ikke får tilgang til pornografi når de er i barnehagen eller grunnskolen.

Dette medlem viser til statsrådens svarbrev, hvor hun redegjør for de tiltakene som allerede er igangsatt, og det arbeidet som gjøres. Det er godt å se at det er stort fokus på problemstillingen, samtidig som man ser at problemet fortsatt ikke er løst. Dette medlem er derfor opptatt av at arbeidet for å skjerme barn og unge mot nettpornografi fortsatt prioriteres både av statlige myndigheter og av kommunene. Dette medlem ber regjeringen arbeide for å finne gode nok løsninger som skjermer barn og unge mot porno når de er tilknyttet offentlige nettverk, uavhengig av utfallet av dette representantforslaget.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med de nødvendige tiltak som skal til for å innføre pornografifilter i alle landets kommuner, slik at barn og unge ikke får tilgang til pornografisk innhold på kommunale nettverk.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med de nødvendige tiltak som skal til for å innføre pornografifilter i alle landets kommuner, slik at barn og unge ikke får tilgang til pornografisk innhold på kommunale nettverk.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:111 S (2023–2024) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Hege Bae Nyholt, Kathy Lie og Olaug Vervik Bollestad om å innføra nettpornofilter på offentlege og kommunalt eigde nettverk – vedtas ikkje.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 12. november 2024

Grunde Almeland

leder

Silje Hjemdal

ordfører

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Dykkar ref

Vår ref
24/2164-

Dato
17. juni 2024

Dokument 8:111 S (2023-2024) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Hege Bae Nyholt, Kathy Lie og Olaug Vervik Bollestad om å innføra nettpornofilter på offentlege og kommunalt eigde nettverk

Eg viser til brev frå familie- og kulturkomiteen 4. april 2024 der komiteen ber digitaliserings- og forvaltningsministeren uttale seg om *Dokument 8:111 S (2023-2024) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Hege Bae Nyholt, Kathy Lie og Olaug Vervik Bollestad*. Det er avtalt at eg svarar komiteen. For å svare på brevet har Barne- og familiedepartementet innhenta innspel frå Kommunal- og distriktsdepartementet, Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Forslaget frå representantane lyder:

1. Stortinget ber regjeringa fremja dei naudsynte instruksane til kommunane, som eigarar av offentlege/kommunale nettverk, slik at dei kan innføra filter som hindrar barn og unge i å få tilgang til pornografi så lenge dei er kopla til kommunalt internett.
2. Stortinget ber regjeringa koma tilbake til Stortinget med dei naudsynte tiltaka som skal til for å innføra pornografifilter i alle landets kommunar, slik at barn og unge ikkje får tilgang til pornografisk innhald på kommunale nettverk.

Som barne- og familieminister er eg, i likskap med representantane, bekymra for omfanget av pornobruk blant barn og unge. Eg ser særleg med uro på tala frå Medietilsynet (2022), som viser at auken i pornobruk blant barn og unge er størst i yngre grupper. Eg vil også vise til rapporten frå Redd Barna (2020) som peikar på at «Mykje tyder på at avanserte og røffe former for sex blir normalisert i ungdomskulturen, og at porno i liten grad lærer unge om tydinga av samtykke og seksualitet». Som forslagsstillarane peikar på, er det òg ei bekymring knytt til samanhengen mellom pornobruk og problematisk og skadeleg seksuell åtferd hos barn og unge. Regjeringa tek desse utfordringane på alvor.

Når det gjeld forslag 1, er det ikkje heimel i lov for å gi instruks til kommunane om å innføre slikt filter. Statsforvaltninga har ikkje nokon generell styrings-, instruksjons- eller overprøvingsrett overfor kommunar. Kommunar er sjølvstendige, folkevalde og sjølvstyrte organ. Skal dei påleggjast oppgåver eller plikter, må dette gjerast gjennom lov eller forskrift. Dette lovkravet følger av kommunelova § 2-1 tredje ledd andre punktum, som seier at avgrensingar i det kommunale sjølvstyret skal ha heimel i lov.

Forslag 2 gjeld naudsynte tiltak for å innføre pornografifilter i alle kommunane i landet. Kripos har allereie utvikla ei liste over nettsider som politiet veit blir brukte til å lure barn eller som er laga for vaksne med mål om sjekking, dating eller seksuelle tenester. Denne lista kan brukast som sperreliste i skulen sine nettverk og på brukar- og einingsnivå for å førebyggje seksuelle overgrep mot barn og hindre kontakt mellom barn og potensielle overgripingar på internett. Kripos tilrår å avgrense tilgangen til desse sidene for grunnskulen.

Regjeringa vil arbeide for å førebyggje seksuelle overgrep mot barn og hindre kontakt mellom barn og potensielle overgripingar på internett. Difor har regjeringa, saman med KS, nyleg sendt eit brev til alle kommunar, fylkeskommunar, private barnehageeigarar og private skuleeigarar med sterk anbefaling om å bruke Kripos si liste over nettsider i lokale sperrer og blokkeringsfilter.

Eg viser i denne samanhengen til vedtak 579 i Stortinget, tilknytt Dokument 8:92 S (2023-2024), Innst. 263 S (2023-2024), der det står: «Stortinget ber regjeringa sterkt anbefale og følge opp at barnehage- og skuleeiere installerer Kripos sitt blokkeringsfilter eller vurdere andre filtre som effektivt sperrer tilgang til uønskede medier og innhald på digitale enheter som brukes av barn i barnehagen og elever i grunnskolen.»

Kommunane, fylkeskommunane og private barnehage- og skuleeigarar har ansvar for å sikre tryggleik og personvern for barna når dei bruker digitale einingar. Regjeringa forventar derfor at dei sørgjer for tiltak som vernar barn mot uønskt og skadeleg innhald, og handterer potensielt skadelege hendingar. I tillegg til å innføre og bruke passande sperrer og blokkeringsfilter, er det viktig at skuleeigarar arbeider for å styrkje elevane si digitale dømmekraft og sikrar eit trygt skulemiljø, også digitalt.

Vidare blei forordninga om digitale tenester (EU) 2022/2065 vedteken 19. oktober 2022 og tredde i kraft i EU 17. februar i år. DSA skal sikre eit tryggare internett for brukarane, beskytte grunnleggande rettar og skape eit ope og rettferdig miljø for digitale plattformer. Forordninga inneheld mellom anna reglar som skal beskytte barn og unge på nett.

I forordninga artikkel 28 står det at digitale plattformer, som kan brukast av mindreårige, skal setje i verk eigna og forholdsmessige tiltak for å sikre høg grad av personvern, tryggleik og sikkerheit for mindreårige på tenestene sine. Søkemotorar og «veldig store plattformer» og «søkemotorar» (med meir enn 45 millionar månadlege brukarar) skal kvart år identifisere og vurdere moglege risiko for barn og unge som brukar tenestene deira. Desse skal vurdere om mindre-

årige kan bli eksponerte for innhald som kan svekke helsa og den fysiske, psykiske og moralske utviklinga deira. Veldig store plattformer og søkemotorar skal innføre tiltak for å redusere slike risikoar, mellom anna gjennom å tilby foreldrekontroll, alderskontroll og verktøy for å melde frå om misbruk eller få støtte. Desse tiltaka kan bidra til å redusere barn og unge sin tilgang til pornografisk innhald på nett.

Europakommisjonen peikte i desember i fjor ut tre pornonettstader som veldig store plattformer. Desse tenestene er frå april i år underlagt dei strengaste reglane i DSA. DSA er indre marknadsregulering og er EØS-relevant. For at regelverket skal bli gjeldande i Noreg, må forordninga takast inn i EØS-avtalen og gjennomførast i norsk rett. Det blir arbeid både nasjonalt og på EFTA-nivå med førebuingane til innlemming i EØS-avtalen og gjennomføring i norsk rett av forordninga.

Skulen er ein viktig arena for å førebyggje og handtere uønskte hendingar og eksponering av innhald på nett. Temaet kjønn og seksualitet er ein del av Kunnskapsløftet 2020 og inngår i læreplanane for naturfag, norsk, KRLE, kroppsøving, musikk, kunst og handverk, samfunnsfag og samfunnskunnskap i både grunnskolen og vidaregåande opplæring. Utdanningsdirektoratet, i samarbeid med Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, har utvikla ein støtteressurs for skulen sine tilsette som grunnlag for planlegging av alderstilpassa undervisning og felles refleksjon i kollegiet. I denne ressursen er det omtalt korleis elevane bør få drøfte framstillinga av kropp og seksualitet i sosiale medium og porno, og korleis dette kan påverke sjølvbilete, haldningar og forhold til kropp og seksualitet. Skulen bør leggje til rette for at elevane utviklar kritisk sans når dei vurderer digitale kjelder og tenester for informasjon om seksualitet på nettet. Elevane bør også få kunnskap om skilnaden mellom porno og ulovleg deling av bilete, filmar eller overgrepsmateriale.

I tillegg til det overnemnde, arbeider regjeringa vidare med å førebyggje eksponering av uønskt og skadeleg innhold for barn og unge, og å styrke barn og unge sin digitale tryggleik. Eg viser mellom anna til det pågåande arbeidet med stortingsmeldinga om trygg digital oppvekst. Denne stortingsmeldinga vil skildre utfordringar og moglegheiter i den digitale kvardagen til barn og unge og foreslå tiltak for å styrke barn og unge sin digitale tryggleik og den digitale kompetansen til både barn og vaksne. Regjeringa arbeider òg med ei stortingsmelding om seksuell trakassering. Meldinga vil omtale seksuell trakassering på sentrale arenaer for barn og unge, mellom anna på skule, fritidsarenaer og på nett.

Med helsing

Kjersti Toppe

Brevet er godkjent elektronisk

